

**ÁRNADÓTTIR O.T.-ADL
NEUROBEHAVIORAL
EVALUATION
(A-ONE)**

NEUROBEHAVIORALE DYSFUNKTIONER

**Dansk oversættelse af definitioner
fra A-ONE testen.**

Definitioner er oversat fra "The Brain and Behavior. Assessing cortical function through activities of daily living" af Guðrún Árnadóttir.

Oversættelsen er foretaget af ergoterapeuterne: Tove Connolly, Hanne Kaa Kristensen, Kirsten Vindeløv og Eva Ejlersen Wæhrens.

Oversættelsen er godkendt af Guðrún Árnadóttir januar 1995.

ÁRNADÓTTIR O.T.-ADL NEUROBEHAVIORAL EVALUATION (A-ONE)

BEGREBSDEFINITIONER

DEFINITIONER

Teoriudvikling er en udviklingsproces, der starter med en ide. Derefter bliver den begrebsliggjort. Vi har brug for et klassifikationssystem, hvor et såkaldt typologi eller en samling vejledende ideer skal udvikles. Disse begreber er teoriens byggesten. Begreberne skal vurderes og godkendes af den involverede videnskabelige gruppe. Dette kræver såkaldte operationelle definitioner af de teoretiske begreber i tillæg til begrebsdefinitioner. Det følgende er en liste over såvel begrebs- som operationelle definitioner, der anvendes i A-ONE.

Begrebsdefinitioner

Traditionelt bruges et begreb i forbindelse med en generaliseret abstrakt ide. Med begrebsdefinition menes definitioner af selve begreberne, således at de bliver generaliseret og abstrakt. Begrebsdefinitioner findes for eksempel i ordbøger.

Operationelle definitioner

Operationelle definitioner refererer til, hvordan man nøjagtigt måler og observerer bestemte begreber. De inkluderer test elementer ud fra hvilke begreberne måles. Når vi har operationelle definitioner, kan instrumenter udvikles til at vurdere personer og skabe mulighed for sammenligning gennem forskning.

Begrebsdefinitioner der anvendes i forbindelse med Árnadóttir O.T. ADL Neurobehavioral Evaluation (A-ONE) er opført på de følgende sider.

MOTOR APRAXIA (IDEOMOTOR APRAXIA) MOTORISK APRAKSI.

Begrebsdefinition:

Sammenbrud i planlægning og programmering af handlinger, som følge af manglende adgang til kinestetiske motoriske hukommelsesspor, hvilket viser sig som klodsede uflexible bevægelser, selvom ideen og formålet med handlingen er forstået.

Udeluk rene motoriske og sensoriske forstyrrelser.

Begrebet anvendes synonymt med ideomotorisk apraksi.

Operationel definition:

Personen har problemer med motorisk planlægning. Han vil f. eks. tage fat i en hårbørste, men har problemer med at justere grebet efter behov.

IDEATIONAL APRAXIA IDEATIONEL APRAKSI

Begrebsdefinition:

Mangel på viden om eller ide til, hvordan man skal udføre en bestemt aktivitet. Personen mangler viden om, hvorledes et objekt skal anvendes og mangler evnen til at skabe rigtig rækkefølge i aktiviteten eller anvende objekter i relation til hinanden.

Det skyldes tab af neural model eller bevidsthed om den helhed, som forudsætter handling. Det kan forekomme både ved automatiserede handlinger og ved udførelse af handlinger på kommando.

Udeluk auditive forståelsesvanskeligheder.

Operationel definition:

Personen ved ikke, hvordan tandbørste, tandpasta eller barberskum skal anvendes. Forsøger at børste håret med tandbørsten eller smører tandpasta i ansigtet.

UNILATERAL BODY NEGLECT UNILATERAL KROPSNEGLECT

Begrebsdefinition:

Svigtende evne til at erkende, reagere på eller orientere sig i mod et unilateralt stimuli givet til kropshalvdelen eller ekstremiteterne contralateralt til den cerebrale læsion.

Det kan enten skyldes en defekt i den sensoriske bearbejdning eller svigtende opmærksomhed (inattention), som i begge tilfælde resulterer i, at ekstremiteter eller kropsside ignoreres eller ikke anvendes.

Neglect ses oftest relateret til venstre kropshalvdel.

Operationel definition:

Personen tager ikke tøj på på den afficerede kropsside.

Trækker f. eks. ikke blusen helt ned på afficeret side, eller blusen sidder fast på afficeret skulder uden at personen forsøger at rette den eller indser, hvad der er galt.

SOMATOAGNOSIA SOMATOAGNOSI

Begrebsdefinition:

Personen har svækket opmærksomhed for egen kropsbygning. Der ses svigt i evnen til at genkende egne kropsdele og disses indbyrdes relation i en helhed.

Operationel definition:

Personen stikker arme i bukseben eller ben i ærmerne, forsøger at børste tænder på sit eget spejlbillede, i stedet for at stikke tandbørsten i munden.

SPATIAL RELATIONS DISORDERS RUM-OG RETNINGSFORSTYRRELSER

Begrebsdefinition:

Problemer med perception af spatiale/rumlige forhold deriblandt afstande mellem objekter eller mellem ens egen person og objekter. Rum- og retnings-forstyrrelser af visuospatial oprindelse er synonym med visuospatial agnosi.

Operationel definition:

Personen kan ikke finde ærmegab, hals- eller kropsåbning på bluse. Trækker ærmet i den forkerte retning. Fejlbedømmer afstand til ex. glas/kop.

UNILATERAL SPATIAL NEGLECT UNILATERAL SPATIAL NEGLECT

Begrebsdefinition:

Svigt i evnen til at reagere, svare eller orientere sig mod et unilateralt visuelt stimuli præsenteret i synsfeltet kontralateralt til den cerebrale læsion.

Udeluk hemianopsi eller andre synsdeficit.

Operationel definition:

Personen lægger ikke mærke til ting, som er placeret i synsfeltet kontralateralt til den cerebrale læsion. Personen støder ind i møbler og dørkarme placeret i synsfeltet kontralateralt til læsionen.

ABNORMAL TONE TONUSFORSTYRRELSER

Begrebsdefinition:

Tonus kan være normal, nedsat eller øget. Tonusforstyrrelser ses som slaphed, nedsat styrke, rigiditet, spasticitet, ataksi atetose eller tremor.

Operationel definition:

Personen kan have svært ved at klæde sig på grundet en slap arm, eller være ude af stand til at knappe knapper på grund af tremor.

PERSEVERATION

Begrebsdefinition:

Vanskeligheder med at starte og stoppe handlinger, samt med at skifte fra et handlemønster til et andet - enten enkelte bevægelser (**premotor perseveration** præmotorisk perseveration) eller hele handlinger (**prefrontal perseveration** præfrontal perseveration). Der skelnes mellem disse 2 former, da lokalisation for skaden er forskellig.

Operationel definition:

Personen gentager bevægelser eller handlinger og kan ikke stoppe igen. Personen trækker f. eks. ærmet på en bluse højere og højere op (præmotorisk perseveration). Når personen har børstet tænder, vil han ex. gribe ud efter kammen og føre den mod munden (præfrontal perseveration).

ORGANIZATION/SEQUENCING PROBLEMS PROBLEMER MED ORGANISERING OG RÆKKEFØLGE

Begrebsdefinition:

Manglende evne til at organisere de tanker som er nødvendige for at udføre en handling, og udføre den på en organiseret måde, med delhandlinger i rigtig rækkefølge og med korrekt timing.

Operationel definition:

Personen fuldfører ikke en aktivitet, før han starter på den næste. Tager ikke briller af, inden han tager bluse med stram hals af. Låser ikke kørestolen, før han rejser sig.

TOPOGRAPHICAL DISORIENTATION TOPOGRAFISK DESORIENTERING**Begrebsdefinition:**

Vanskeligheder med at forstå og huske forskellige steders indbyrdes placering på grund af amnestiske eller gnostiske forstyrrelser. Det resulterer i problemer med at finde rundt i såvel kendte som nye omgivelser.

Operationel definition:

Personen kan ikke finde vej til eget værelse eller badeværelse.

WERNICKE'S APHASIA/ SENSORY APHASIA WERNICKE'S AFASI/ SENSORISK AFASI**Begrebsdefinition:**

En forstyrrelse i den auditive forståelse, der påvirker den semantiske sprogudtale og giver sig udtryk i parafasi eller uforståelige stavelser. Gentagelse bliver ligeledes forstyrrede.

Operationel definition:

Personen har problemer med at forstå talesprog. Forstår ikke en- og toordskommandoer. Kan ikke handle efter verbal instruktion.

JARGON APHASIA JARGONAFASI**Begrebsdefinition:**

En sprogforstyrrelse, der giver sig udtryk i udtalen, der ikke er forståelig for andre, da de sekvenser, der er nødvendige for at give talen mening ikke længere er tilstede. Det skyldes en manglende forståelse, da personen ikke modtager feedback fra egen tale.

Operationel definition:

Personen taler flydende, men uforståeligt.

ANOMIA ANOMI, ORDMOBILISERINGSBESVÆR**Begrebsdefinition:**

Tab af evne til at benævne genstande eller genkalde sig personers navne.

Operationel definition:

Personen har problemer med at finde navne på personer og genstande.

PARAPHASIA PARAFASI**Begrebsdefinition:**

Er et ekspressivt taleudfald, der er karakteriseret ved forkert anvendelse af eller udskiftning af ord eller fonemer i det aktive sprog.

Operationel definition:

Personen erstatter ord med forkerte, lignende eller forskellige ord.

PERSEVERATION (LANGUAGE DISORDER) PERSEVERATION (SPROGFORSTYRRELSE).

Begrebsdefinition:

Gentagelse af de samme ord eller stavelser.

Operationel definition:

Personen gentager atter og atter de samme ord eller stavelser, og har således problemer med at skifte til andre ord eller stavelser.

BROCA'S APHASIA BROCA'S AFASI

Begrebsdefinition:

En funktionsforstyrrelse i Broca's motoriske sprogområde, der resulterer i ekspressiv afasi. Dette viser sig som manglende sprogproduktion. Anvendes som et synonym for ekspressiv afasi.

Operationel definition:

Total ekspressiv afasi eller ikke-flydende tale. Personen er ude af stand til at udtrykke sig sprogligt.

DYSARTHRIA DYSARTRI.

Begrebsdefinition:

Ændret tonus i de muskler, som er ansvarlige for fremstilling af tale.

Operationel definition:

Personen har problemer med tydelig udtale på grund af forstyrrelse i talemuskulaturen.

ASTEREOGNOSIS ASTEREOGNOSE/TACTIL AGNOSI.

Begrebsdefinition:

Manglende evne til at genkende genstande, samt former og størrelser på genstande udelukkende ved berøring. Det indeholder en manglende evne til at skelne mellem forskellige former, overfladematerialer, størrelse og vægt. Der er svigtende taktile genkendelse, selvom den sensoriske sansning stadig er intakt.

Operationel definition:

Personen må bruge synet for at kunne fuldføre påklædning. Er ude af stand til at knappe skjorte med den afficerede hånd uden at se på det. Undersøg i tvivlstilfælde ved at lade personen genkende genstande med forskellig form, størrelse og overflade med lukkede øjne. Ex. mønter, ring, blyant.

MOTOR IMPERSISTENCE. MANGLENDE MOTORISK STABILITET.

Begrebsdefinition:

Forstyrret præcision og bevægelse, der giver sig udtryk i en nedsat evne til at vedligeholde enkle motoriske aktiviteter, som f.eks. at holde en fingerposition på opfordring, på grund af manglende evne til at anvende kinæstetisk feedback.

Operationel definition:

Personen kan ikke anvende proprioceptiv information. Manglende kinæstetisk feedback. Undersøg ved at få personen til at sætte to fingre mod hinanden (pincetgreb) og holde dem der i et minut med lukkede øjne.

VISUAL OBJECT AGNOSIA VISUEL OBJEKT AGNOSI

Begrebsdefinition:

Manglende evne til at genkende sette genstande på grund af forvrænget visuel perception trods intakt synsevne. Personen kan se og beskrive genstandes delelementer (Siev et al., 1986; Strub and Black, 1985).

Operationel definition:

Personen kan ikke på forespørgsel identificere genstande hverken i det ene eller det andet synsfelt, men kan, hvis han får lov at røre dem. En person, som bliver opfordret til at barbere sig, kan ikke genkende en elektrisk barbermaskine, før han med hånden rører ved tingene rundt om vasken, og dermed genkender den med følesansen.

ASSOCIATIVE VISUAL AGNOSIA ASSOCIATIV VISUEL AGNOSI

Begrebsdefinition:

En forstyrrelse, som forekommer i tilfælde, hvor der er korrekt visuel perception, men den visuelle cortex er uden forbindelse med sproglige og visuelle hukommelsesområder.

Klinisk kan en genstand genkendes og dens brug demonstreres, men den kan ikke benævnes (Strub and Black, 1985).

Operationel definition:

Personen er i stand til at udføre en handling, men ude af stand til at benævne de genstande han bruger alene ved synets hjælp.

VISUAL-SPATIAL AGNOSIA VISUO-SPATIAL AGNOSI

Begrebsdefinition:

Visuelle rumlige perceptionsforstyrrelser, som medfører forvrængninger i forholdet mellem genstande, eller mellem genstande og personen. Dette er en delkomponent ved rum/retningsforstyrrelser.

Operationel definition:

Personen fejlbedømmer retninger og afstande. Rækker ud efter en kop, men hånden griber adskillige centimeter fra koppen.

ANOSOGNOSIA ANOSOGNOSI

Begrebsdefinition:

En persons benægtelse af, at en paretisk ekstremitet er hans. Dette ledsages af manglende erkendelse af paresen. Personen kan henvise til paretiske ekstremiteter som genstande, eller opfatte dem som ude af proportion med andre legemsdele.

Operationel definition:

Personen opfatter ikke den paretiske kropsdel som sin egen. Kan fuldstændig benægte den, som var den en adskilt ting, eller genkende den og tage afstand fra den.

RIGHT-LEFT DISCRIMINATION HØJRE-VENSTRE KONFUSION.

Begrebsdefinition:

Manglende evne til at skelne mellem højre og venstre kropsside, eller til at anvende disse begreber på de ydre omgivelser.

Forstyrrelsen indebærer manglende evne til at forstå og bruge begreberne højre og venstre.

Den er sammensat af flere faktorer: en verbal komponent, en non-verbal komponent bestående af såvel taktil-sensorisk skelneevne og evne til lokalisation af stimuli, som rum-retningserkendelse og visuo-spatiale komponenter (Siev et al., 1986; Walsh, 1987).

Operationel definition:

Personen kan ikke kende forskel på højre og venstre side af kroppen på forespørgsel.

BODY-PART IDENTIFICATION. IDENTIFIKATION AF KROPSDELE.

Begrebsdefinition:

Forstyrret identifikation af de forskellige legemsdele.

Operationel definition:

Personen reagerer ikke korrekt på instruktioner vedrørende specifikke legemsdele.

LABILITY. LABILITET.

Begrebsdefinition:

Patologisk emotionel instabilitet. Forskellige stadier af munterhed og depression/nedtrykthed, herunder upassende gråd.

Operationel definition:

Personen udviser humørsvingninger, græder eller ler på de forkerte tidspunkter.

EUPHORIA. EUFORI.

Begrebsdefinition:

Upassende munterhed/opstemthed.

Operationel definition:

Personen udviser upassende/malplaceret munterhed eller følelse af subjektivt velbefindende ledsaget af manglende selverkendelse.

APATHY. APATI.

Begrebsdefinition:

Affladigede emotionelle reaktioner med nedsat psykomotorisk tempo, inaktivitet samt manglende interesse i omverden/ omgivelserne.

Operationel definition:

Personen udviser sløvhed og manglende tilpasset emotionel respons.

DEPRESSION. DEPRESSION.

Begrebsdefinition:

En emotionel forstyrrelse, der viser sig ved nedtrykthed, håbløshed eller manglende generel interesse i almindelige aktiviteter. Kan ledsages af manglende appetit, manglende energi, søvnforstyrrelser og nedsat selvværdsfølelse.

Operationel definition:

Personen er præget af triste/nedtrykte følelser og reaktioner.

AGGRESSION. AGGRESSION.

Begrebsdefinition:

Vrede og destruktive ideer eller adfærd, der har til formål at volde fysisk eller følelsesmæssig skade. Denne adfærd har til formål, at een person dominerer en anden. Aggression kan manifestere sig som fjendtlighed, angreb eller ved destruktiv adfærd.

Operationel definition:

Personen viser fjendtlighed eller aggressioner i forhold til aktiviteter eller mennesker. Kan kaste ting efter terapeuten, når terapeuten forsøger at motivere personen til handling.

IRRITABILITY. IRRITABILITET.

Begrebsdefinition:

Hypersensibilitet overfor stimuli. Dette omfatter hurtig ophidselse, utålmodighed, samt ytringer om ærgrelse og vrede.

Operationel definition:

Personen virker irriteret. Kan verbalt udtrykke mishag eller være oprørt. Reaktionen kan være helt ude af proportioner med de stimuli, der fremkalder adfærden.

FRUSTRATIONS. FRUSTRATIONER.

Begrebsdefinition:

Emotionel, verbal eller fysisk uro /ophidselse og intolerance i adfærd.

Operationel definition:

Personen bliver ophidset eller vred, når han forsøger at udføre en aktivitet, eller når han er ude af stand til at udføre en aktivitet.

Ikke usædvanlig ved afatiske patienter.

RESTLESSNESS. RASTLØSHED.

Begrebsdefinition:

Uro, utålmodighed, utilpashed eller manglende evne til at slappe af.

Operationel definition:

Personen kan blive utålmodig, kan eksempelvis ikke vente på, at terapeuten begynder. Kan have svært ved at blive på ét sted under en aktivitet.

CONCRETE THINKING. KONKRET TÆNKNING.

Begrebsdefinition:

Ufleksibel tænkning. Individet er ikke i stand til at anvende indre tale til at generalisere udfraligheder i forskellige situationer. Denne tænkemåde er, modsat abstrakt tænkning, en lineær tænkemåde.

Operationel definition:

Personen udviser ufleksibel tænkning. Er ikke i stand til at generalisere fra een situation til en anden. Personen kan spørge, hvad klokken er, mens han spiser morgenmad. Kan ikke tænke sig til løsninger på enkle problemstillinger ex. simple regnestykker, der kræver tænkning.

DECREASED INSIGHT. NEDSAT INDSIGT.

Begrebsdefinition:

Nedsat selvopfattelse og erkendelse af egen situation. Nedsat indsigt i egen sygdom.

Operationel definition:

Personen har ikke tilstrækkelig erkendelse af sygdom eller handicap. Har ikke realistiske udtalelser i forhold til fremtidsplaner. Udtrykker sig urealistisk med hensyn til sygdom/handicap.

IMPAIRED JUDGMENT. NEDSAT DØMMEKRAFT.

Begrebsdefinition:

Nedsat evne til at foretage realistiske vurderinger på grundlag af omgivelsernes informationer. Forstyrret evne til at anvende feed-back fra egne fejl i relation til sikkerhedsmæssige og sociale faktorer.

Operationel definition:

Personen slukker ikke for vandet, når han er færdig med at vaske sig. Låser ikke kørestolen, før han rejser sig. Går rundt i fællesrum uden at have klædt sig på eller redt hår. Lægger ikke mærke til, at tøjet vender forkert. Har ingen social fornemmelse.

CONFUSION. KONFUSION.

Begrebsdefinition:

Manglende evne til at tænke klart, resulterende i en forstyrret bevidsthed og orientering i tid, sted og egne data. Forståelsen af de ydre omgivelser er forstyrret og svar på sproglige stimuli er langsomme (Daube og Sandok, 1978).

Operationel definition:

Personen taler om fortiden, som er det nutid. Taler ude af den sammenhæng, personen befinder sig i. Er ikke orienteret i tid og sted.

IMPAIRED ALERTNESS. NEDSAT VÅGENHED.

Begrebsdefinition:

Vågenhed er defineret af Strub og Black (1985) som en basal vågenhedsproces "i hvilken den vågne person er i stand til at reagere på ethvert stimulus i miljøet/omgivelserne".

Operationel definition:

Personen opfatter mere eller mindre ikke, hvad der sker omkring ham.

IMPAIRED ATTENTION. NEDSAT OPMÆRKSOMHED.

Begrebsdefinition:

Nedsat opmærksomhed er en manglende evne til at fokusere på et specifikt stimulus i en længere periode. Tilstedeværelsen af andre irrelevante stimuli fra omgivelserne kan således resultere i afledning.

Operationel definition:

Personen fortsætter ikke en aktivitet. Koncentrerer sig ikke om en instruktion eller aktivitet. Er ikke opmærksom på fejl. Kan fokusere på irrelevante detaljer og ikke på den større sammenhæng.

DISTRACTIBILITY. DISTRAKTION.

Begrebsdefinition:

Let afledelig opmærksomhed.

Operationel definition:

Personens tale og adfærd afledes af stimuli fra omgivelserne for eksempel af samtale i lokalet ved siden af, af en person, som kommer ind i lokalet eller irrelevante genstande.

IMPAIRED INITIATIVE. NEDSAT INITIATIV.

Begrebsdefinition:

Nedsat evne til at igangsætte handling og udføre en aktivitet, når det er nødvendigt.

Operationel definition:

Personen sidder uden at tage initiativ til handling. Har intet behov for at være aktiv, men kan beskrive udførelsen af en aktivitet, d.v.s. kan planlægge en aktivitet.

IMPAIRED MOTIVATION. NEDSAT MOTIVATION.

Begrebsdefinition:

Nedsat villighed til at udføre handling med eller uden et opfattet behov.

Operationel definition:

Personen påbegynder eller fortsætter ikke en aktivitet, medmindre personen har et dybtfølt behov, selvom den fysiske evne til at handle er tilstede. For eksempel forsøger personen ikke at spise til normal spisetid og kan nægte at deltage i situationen.

PERFORMANCE LATENCY. HANDLINGSORIENTERET LATENSTID.

Begrebsdefinition:

Træghed i forbindelse med udførelse af handlinger.

Operationel definition:

Personen er langsom til at reagere på instruktioner og er ex. usædvanlig lang tid om at udføre ADL aktiviteter.

ABSENTMINDEDNESS. ABSENCER/FJERNHEDSTILFÆLDE.

Begrebsdefinition:

Korte perioder med manglende opmærksomhed mod de omgivelser eller mod de aktiviteter, som en person beskæftiger sig med.

Operationel definition:

Personen fremviser korte perioder med fjernhedstilfælde. Det vil sige, sidder i et kort øjeblik, som om han ikke er bevidst om omgivelserne.

Dette kan ske midt i en aktivitet eller efter et handlingsforløb. Det kan være relateret til epileptiske anfald.

SHORT-TERM MEMORY LOSS. NEDSAT KORTTIDSHUKOMMELSE.

Begrebsdefinition:

Nedsat registrering og korttidslagring af informationer modtaget af forskellige sansemodaliteter enten sensorisk, auditivt eller visuelt. Den arbejdende hukommelse, eller den

tid man skal kunne huske bestemte ting for at fuldføre en bestemt handling. Hvis informationerne skal lagres i længere tid, sker bearbejdningen fra korttids til langtidshukommelsen, hvorfor langtidshukommelsen også vil være påvirket.

Operationel definition:

Personen husker ikke instruktioner i handlingsforløbet. Viser manglende evne til at lagre ny information.

LONG-TERM MEMORY LOSS. NEDSAT LANGTIDSHUKOMMELSE.

Begrebsdefinition:

Nedsat lagring, stabilisering og tilbageholdelse af information, der har passeret gennem korttidshukommelsen, i en permanent form, samt evnen til at hente disse informationer frem.

Operationel definition:

Personen kan ikke genfinde information, som er modtaget forud for skaden.

Denne mangel på at genfinde gælder også information, som skulle have være overført fra korttids- til langtidshukommelsen, efter skaden er sket.

DISORIENTATION. DESORIENTERING.

Begrebsdefinition:

Manglende evne til at give personlig orientering vedrørende egen person, funktionsforstyrrelser eller hospitalsophold og tid, uden at sproglige problemer forekommer.

Desorientering kan både påvirke korttids- og langtidshukommelse.

Operationel definition:

Personen kan ikke på opfordring præcist oplyse dato, tid på dagen eller året. personen kan ex. ikke angive navnet på hospitalet eller institutionen, men er klar over, at hun/han er på hospital. Kan måske ikke huske terapeutens navn men ved, at hun er en af personalet.

CONFABULATIONS. FABULERINGER.

Begrebsdefinition:

Ubevidst anvendelse af imaginære erfaringer til at fylde/dække over hukommelseshuller.

Operationel definition:

Personen opfinder ubevidst historier og undskyldninger. På grund af manglende hæmninger dækker personen over hukommelseshuller.